

Корецька О.С., слухач ННІЗН
Національної академії внутрішніх справ

ЗЛОЧИННІСТЬ НЕПОВНОЛІТНІХ: ПРИЧИНИ ТА ПРОФІЛАКТИКА

Злочинність неповнолітніх - віддзеркалення дорослої злочинності. Причому поширюється вона не лише завдяки прямому кримінальному впливу на дітей, а й загальній поведінці дорослих в суспільстві. Наприклад, психологи відмічають, що все більше підлітків уже в своєму віці прагнуть мати багато грошей, але зовсім не мають бажання їх заробляти. Це, як правило, зумовлено не лише недостатнім вихованням з боку батьків, але і том, що вони постійно чують і бачать по радіо, телебаченню тощо. Саме тому статистика МВС говорить про те, що більшість злочинів, вчинених дітьми, мають саме матеріальний характер.

Протягом 2014 року неповнолітніми в Україні було вчинено 7464 злочинів, з них більше 74% - злочини проти власності. Звичайно, переважна їх більшість - крадіжки. Але викрадення майна із застосуванням сили та зброї також досить поширене явище (близько 80%) [1]. Майже кожен третій злочин, вчинений неповнолітніми супроводжується особливим цинізмом та цинізмом. Значна кількість зареєстрованих правопорушень вчиняється в групі [2, 14]. А скільки ще подій, в яких беруть участь декілька осіб, але одна дитина вирішує взяти всю провину на себе? Або за неї вирішують...

Найбільш сприятливою територією для вчинення неповнолітніми є місця, де вони навчаються. Так, на території освітніх закладів найчастіше вчиняються крадіжки з роздягалень, бійки, які мають різні наслідки, вимагання грошей старшими у молодших тощо.

Останнім часом особливо часто надходять до міліції повідомлення про замінування шкіл, вузів. Здебільшого такі дзвінки також надходять від неповнолітніх. Маючи хуліганські мотиви, вони часто навіть не здогадуються, що такі витівки передбачають кримінальну відповідальність.

Набувають поширення і завідомо неправдиві повідомлення про замінування навчальних закладів. Протягом 2014 року таких повідомлень було зафіксовано близько півтисячі. При цьому доведено вину 11 неповнолітніх «телефонних терористів». Крім судимості, батькам цих дітей доведеться покривати матеріальні збитки, завдані державі [1].

Найчастіше в школах здійснюються крадіжки мобільних телефонів та інших модних сьогодні пристроїв. Зумовлені такі злочини тим, що викрасти, а то і просто забрати, у малої дитини значно простіше, аніж у дорослого, тим більше, що сьогодні навіть першокласники приходять до школи з досить дорогими моделями.

Звичайно, неповнолітні злочинці не обмежуються в своїй діяльності лише навальними закладами. За їх межами вони

часто вчиняють грабежі, розбої, зґвалтування, крадіжки автотранспорту та ін.

Не можна не сказати про те, що «шкільна» злочинність має високу латентність. Для цього є ряд причин:

- злочини, вчинені неповнолітніми, здебільшого не мають тяжких наслідків, а тому батьки часто не звертаються до правоохоронних органів із заявою про злочин;

- трапляється і таке, що самі потерпілі не розповідають нікому про те, що стали жертвою злочину: ні батькам, ні вчителям. Це може бути обумовлено різними причинами - від того, що злочинець їх залякав до помилкове почуття дружби;

- нерідко суспільство не надає належного значення, вважаючи злочини малолітніх просто дитячими забавками;

- якщо про злочини першими дізнаються вчителі або адміністрація школи, технікуму, вони переважно намагаються вирішити в межах закладу без залучення правоохоронних органів, піклуючись про репутацію закладу. Така поведінка цілком заохочується батьками злочинців, а інколи підтримується навіть батьками потерпілих [3, 45-49].

Численні недоліки вітчизняної освітянської системи, недостатня увага батьків до своїх дітей, популяризація так званих подвійних стандартів, неприйнятні умови життя, велика соціальна та майнова різниця між підлітками, диктатура дорослих замість бесід та розуміння, стрімке падіння моральності - все це сприяє вчиненню правопорушень та злочинів серед школярів [4, 93-95].

Якщо говорити про злочини, які вчиняються в середніх навчальних закладах, цілком природньо, що головні причини криються в тому, яку роботу проводить педагогічний колектив, яка ступінь довіри у них з підлітками, який вплив вони на них мають. Але не можна знижувати відповідальність батьків, які часто не звертають уваги на перші ознаки схильності своїх дітей до злочинної діяльності, а то і прямо її покривають. Дуже великий вплив мають засоби масової інформації, телебачення,

інтернет, комп'ютерні ігри, які відкрито пропагують насилля та жорстокість [5, 64-75].

Про причини виникнення злочинності в школі можна говорити довго і всіх все одно не перелічиш. Набагато важливіше з'ясувати, як же їй зарадити. Всім відомо, що першим способом боротьби зі злочинами являється їх профілактика. Навчальні заклади - не виняток. І проведення цієї профілактики не повинно обмежуватися рамками школи і шкільного колективу. Насамперед суспільству слід усвідомити, що явище дитячої злочинності - сукупне, і працювати над її викорененням повинні працювати всі верстви населення.

У підлітковому віці у неповнолітніх особливо яскраво проявляється схильність до стихійного створення усіляких організацій. Всі системи, які мають найменше відношення до виховання дітей, намагаються в будь-який спосіб перешкоджати таким утворенням. Але набагато ефективніше могло би стати просто направлення цієї діяльності в потрібному напрямку. Так, учні середніх та старших класів з успіхом могли б об'єднатися в органи учнівського самоврядування, які б займалися саме попередженням та виявленням правопорушень в конкретному навчальному закладі. Це шкільне об'єднання має підтримувати постійний зв'язок з регіональною кримінальною міліцією в справах дітей, службою у справах дітей. Не дивлячись на те, що діяльність учнівського самоврядування в освітніх закладах дедалі набуває все більшої популярності, але вони, як і вся освітня система, розраховані саме на «благополучних» дітей, а ті, які потрапили в так звану групу ризику, як правило, залишаються поза увагою [6, 112-115].

Не менш вагомим є попередження рецидивної злочинності, тобто роботи з тими підлітками, які вже вчинили той чи інший злочин. На сьогоднішній день всі структури - від навчальних закладів до навчальних закладів - проводять певну роботу в цьому відношенні. Але найчастіше цього буває недостатньо. Дуже важливого значення на цьому етапі набуває тісний взаємозв'язок внутрішньошкільних органів між собою і

зовнішніми організаціями. І це повинен бути обов'язково всебічна взаємодія, а не одностороння, як це часто відбувається в сучасних закладах.

Особливо актуальним є виведення з тіні вчинення латентних злочинів. Цьому також сприятиме постійний зв'язок між різними структурами. Але не менше необхідно реформувати систему покарань за вчинення правопорушень та злочинів неповнолітніми як самих порушників, так і їх батьків. На сьогоднішній день повністю нівелюється попередження злочину, коли підліток отримує в кращому випадку мінімальний штраф, а то і просто усне зауваження, наприклад, за дрібну крадіжку. Саме в зв'язку з цим велика кількість потерпілих не звертається із заявами про вчинення злочину щодо них неповнолітніми, розуміючи, що навіть судовий розгляд справи навряд чи зупинить малолітніх злочинців від подальшого вчинення незаконних дій.

Не можна не згадати про вплив віктимної поведінки на збільшення кількості злочинів, вчинених саме неповнолітніми. Адже з їхньою нестійкою психікою та несформованими ідеалами дуже важко протистояти прямій або прихованій провокації. Тому в комплекс заходів щодо попередження дитячої злочинності повинна входити не лише робота з девіантними дітьми, але і з потерпілими, і з тими, хто ще не мав прямого відношення до злочинної діяльності [7, 67-68].

Таким чином, можна зробити висновок, що за злочини, вчинені неповнолітніми на території навчальних закладів, повинні відповідати не лише вчителі цих учнів. Попередження кримінальної поведінки у дітей повинно стати щоденним завданням всього суспільства. Без тісного взаємозв'язку між правоохоронними органами, соціальними службами, навчальними закладами та батьками вести будь-які попереджувальні заходи просто не має сенсу.

Список використаних джерел

1. http://www.gp.gov.ua/ua/stst2011.html?dir_id=11038&libit

2. Запорожець О. Д., Овчаренко В. Г., Бакаєв О. В., Врублевський О. С, Мироненко В. П. Профілактична діяльність кримінальної міліції у справах неповнолітніх: Метод, реком. - К., 2002.

3. Зиядова Д. З. Преступность учащихся общеобразовательных учреждений и проблемы ее предупреждения. — М., 2006.

4. Бакаєв О.В. Профілактика правопорушень серед учнівської молоді / Педагогічно-правова профілактика правопорушень серед учнівської молоді: Наук.-метод, зб. статей. — К., 1997.

5. Кримінологічні проблеми попередження злочинності неповнолітніх у великому місті: досвід конкретно-соціологічного дослідження: Монографія / Кол. авторів: В. В. Голіна, В. П. Ємельянов, В. Д. Воднік та ін.; За заг. ред. професорів В. В. Голіни та В. П. Ємельянова — Х.: Право, 2006.

6. Социальная помощь детям. Исследования и методические рекомендации - К.: Представительство Детского Фонда Объединенных Наций, 2000.

7. Аналіз причин правопорушень неповнолітніх як підгрунтя соціально-педагогічної роботи з молоддю щодо профілактики злочинності // Вісн. Житомир. держ. ун-ту ім. І. Франка. — 2006. — № 30.